

HOLLAND FESTIVAL '71
HOLLAND FESTIVAL '71
HOLLAND FESTIVAL '71
HOLLAND FESTIVAL '71
HOLLAND FESTIVAL '71
HOLLAND FESTIVAL '71
HOLLAND FESTIVAL '71
HOLLAND FESTIVAL '71
HOLLAND FESTIVAL '71
HOLLAND FESTIVAL '71

The National Theatre of the Deaf
New York

Den Haag Koninklijke Schouwburg 4 juli Journeys/Wozzeck
Amsterdam Stadsschouwburg 5 juli Fables/Songs from Milkwood
Rotterdam Rotterdamse Schouwburg 6 juli Journeys/Wozzeck
Amsterdam Stadsschouwburg 7 juli Journeys/Wozzeck

The National Theatre of the Deaf New York

Onder auspiciën van de Eugene O'Neill Memorial Theater Center, Inc.

Algemeen directeur	David Hays
Productie-manager	Rilla Bergman
Administratief directeur	George Thorn
Directeur O'Neill-centrum	George C. White

Journeys

Teksten van kinderen verzameld door Richard Lewis,
ten tonele gebracht door het ensemble

Regie	J Ranelli
Decor	Betty Miller
Costuums	Dorothy Miles
Belichting	John Gleason

'Journeys' is gebaseerd op teksten en tekeningen van kinderen, die opvallen door hun directheid van expressie, hun mengeling van fantasie en werkelijkheid en hun vermogen om de wereld van de natuur, dieren en mensen met een scherp oog en ontvankelijk gevoel te bezien. Richard Lewis zei van deze collectie: 'Zij getuigt van de kracht en de waarde van de poëtische blik die uniek is voor de kindertijd en die veel vreugde kan schenken'.

Ensemble	
John Basinger	Dorothy Miles
Linda Bove	Mary Beth Miller
Bernard Bragg	Fredricka Norman
Carol Flemming	William Rhys
Phyllis Frelich	Timothy Scanlon
Patrick Graybill	Edmund Waterstreet
Richard Kendall	Jane Wilk

pauze

Wozzeck

Georg Büchner

Bewerking in het Engels door Henry J. Schmidt

Regie	Don Redlich
Decors	David Hays
Costuums	Fred Voelpel
Belichting	John Gleason

Büchner's 'Wozzeck', een van de eerste moderne tragedies van de toneelgeschiedenis, vooral ook bekend geworden door de gelijknamige opera van Alban Berg, is een indringende studie van de 'gewone man' en zijn omgeving die hem kan maken en breken. In een reeks korte, schijnbaar willekeurige taferelen wordt getoond dat de mens in staat is tot gevoel, edelmoedigheid en grootheid van geest, maar weerhouden wordt om zich te verwerkelijken door zijn overmachtige omgeving. 'Wozzeck' is een voorloper te noemen van het Absurde Theater en stelt zowel sociale problemen als meer universele thema's aan de orde, zoals de nietigheid van het bestaan en de doelloze zwerftocht van het leven.

Journeys

Wozzeck

Wozzeck	Patrick Graybill
André	Timothy Scanlon
Marie	Phyllis Frelich
Doktersassistente	Carol Flemming
Karl	William Rhys
Margret	Jane Wilk
Oude vrouw	Mary Beth Miller
Eerste zigeunerin	Dorothy Miles
Tweede zigeunerin	Linda Bove
Tamboermajoor	Edmund Waterstreet
Kapitein	Bernard Bragg
Dokter	John Basinger
Sergeant	Richard Kendall
Katey	Fredricka Norman
Soldaat	Ken Swiger

Wozzeck – De ‘fragmentarische tragedie’ Wozzeck speelt zich rond 1830 in Leipzig af. De soldaat Frans Wozzeck is de bediende van zijn kapitein en zoekt bijverdienste als proefkonijn van de dokter om een betere verzorging te kunnen geven aan zijn geliefde, Marie, die een kind van hem heeft. Instinctief keert Marie zich af van de simpele ziel die Wozzeck is, en bedriegt hem met de zelfbewuste tamboermajoor, een ijdel mannetjesdier. Wozzeck worden de ogen geopend voor Marie’s ontrouw door de kapitein. Zelf als een minderwaardig schepsel behandeld, bereikt zijn frustratie een hoogtepunt in een sleutelscène uit het stuk, die zich in een herberg afspeelt. In zijn wanhoop doodt Wozzeck Marie en tenslotte verdrinkt hij zich.

Het oorspronkelijke stuk bestaat uit 26 taferelen die de handeling fragmentarisch op vijftien verschillende plaatsen weergeven.

Büchner – Georg Büchner (1813–1837) liet ‘Wozzeck’ bij zijn vroege dood onvoltooid achter. Hij schreef het in zijn laatste levensjaar toen hij als revolutionaire student een reeks redevoeringen hield aan de universiteit van Zürich. Enkele jaren tevoren was hij van Gieszen naar Straatsburg gevlucht, toen hij wegens hoogverraad vervolgd werd nadat hij de ‘Vereniging voor mensenrechten’ had opgericht en met zijn politiek pamflet ‘De Hessische Landbode’ opstandige boeren en studenten in hun strijd had gesteund. Als 22-jarige schreef Büchner zijn grote stuk over de Franse Revolutie, ‘Danton’s Dood’, dat een jaar later werd gevolgd door ‘Léonce en Lena’, een stuk waarin hij zijn maatschappijkritiek verhulde in de vorm van een Shakespeare-achtig blijspel. In de proletariër Wozzeck schiep Büchner in zijn toenemende verbittering en pessimisme het symbool van de onderdrukte klasse die hij te hulp wilde komen.

Programma van 5 juli, Stadsschouwburg, Amsterdam:

Fables

Regie: Jack Sydow

Regie van 'The House that Jack Built': William Rhys

Costuums: Dorothy Miles

delen	
Spoorweg-kruising	Philip Booth
Taal: introductie	Ensemble
The House that Jack Built	Volkverhaal
Vier fabels	James Thurber

'The Unicorn in the Garden'

'The Little Girl and the Wolf'

'The Fairly Intelligent Fly'

'The Moth and the Star'

gespeeld door

Linda Bove, Bernard Bragg, Carol Flemming, Richard Kendall,

Mary Beth Miller.

pauze

Songs from Milkwood

naar 'Under Milk Wood' van Dylan Thomas

Bewerking	Bernard Bragg en Dorothy Miles
Regie	J Ranelli
Muziek	John Basinger
Decor	David Hays
Costuums	Fred Voelpel
Belichting	John Gleason

'Under Milkwood' is the story of people in a town in Wales. We meet them first as they dream. We see them awaken and live through one spring day. 'Time passes. Listen. Time Passes. Come closer now. Only you can hear and see, behind the eyes of the sleepers, the movements and mazes and colors and dismays and rainbows and tunes and wishes and flight and fall and despairs and big seas of their dreams.'

The people of Llareggub

Mr Pugh	Myfannwy Price
Sinbad Sailor	Mrs Pugh
Mae Rose Cottage	Bessie Bighead
Mrs Cherry Owen	Mrs Ogmore Pritchard
Captain Cat	Mr Pritchard
Polly Garter	Rosie Probert
Mog Edwards	Mrs Dai Bread I
Rev. Eli Jenkins	Mrs Dai Bread II
Willy Nilly Postman	Mr Waldo
Mr Ogmore	Cherry Owen
	Nogood Boyo

gespeeld door het ensemble

John Basinger	Dorothy Miles
Linda Bove	Mary Beth Miller
Bernard Bragg	Fredricka Norman
Carol Flemming	William Rhys
Phyllis Frelich	Timothy Scanlon
Patrick Graybill	Edmund Waterstreet
Richard Kendall	Jane Wilk

Onder het Melkwoud – Dylan Thomas' befaamde stemmenspel, in 1956 oorspronkelijk voor de BBC-radio geschreven, is in Nederland vooral bekend geworden in de uitmuntende, veelgespeelde vertaling van Hugo Claus, die meermalen in boekvorm door De Bezige Bij werd uitgegeven. De vertolking door het Nationaal Doventheater uit Amerika introduceert nu de oorspronkelijke Engelse versie van deze poëtische schildering in Nederland, zij het in enigszins verkorte vorm. 'Onder het Melkwoud' werd onder meer door de Nederlandse Comedie opgevoerd – met Han Bentz van den Berg als regisseur en verteller –, door radio en televisie uitgezonden en in het afgelopen seizoen opnieuw door Toneelgroep Theater uitgebracht in een regie van Adrian Brine.

Dylan Thomas – In gedichten- en verhalenbundels van zijn hand, op grammofoonplaten die zijn voordracht vastlegden en in biografieën als 'Dylan Thomas in America', 'The Life of Dylan Thomas' (Constantine Fitzgibbon) en 'Leftover life to kill', geschreven door zijn weduwe Caitlin Thomas, in akties om zijn geboortehuis te bewaren en in vele Engelse her-opvoeringen van 'Onder het Melkwoud' leeft de herinnering aan Dylan Thomas voort. Nog niet lang geleden werd zijn laatste literaire erfenis in een lijvig 'Notebook' in Engeland uitgegeven. In 'Onder het Melkwoud' stromen de jeugdherinneringen van Dylan Thomas uit het kustplaatsje Laghaurne in Wales samen. Met zijn sterke dichterlijke verbeelding heeft Thomas het stadje en zijn bewoners met hun herinneringen, hun gedrag en hun gedachten doorgelicht, de taal en de werkelijkheid naar zijn hand zettend tot een onvergetelijk, indringend beeld was ontstaan. Het stemmenspel, een 'action painting' in woorden, kwam voort uit een reeks radiocauserieën die Dylan Thomas onder de titel 'Quite early one morning' voor de BBC hield. Het stuk werd kort voor zijn dood – op 39-jarige leeftijd tijdens zijn vierde lezingenreeks in Amerika in 1953 – voltooid.

'Om te beginnen bij het begin: het is lente, nacht zonder maan in de kleine stad, zonder ster en bijbelzwart, de stille straten en het gekromde vrijers- en konijnenwoud hinken onzichtbaar naar de sleepzwarte, trage, zwarte, kraaizwarte, sloepdobberende zee. De huizen zijn blind als mollen (hoewel

Songs from Milkwood

mollen scherp zien vannacht in de wroetende fluwelen vallei) of blind als kapitein Kat daar in het gedempte ruim bij de pomp en de dorpsklok, de winkels in de rouw, het huis van het Nutsgebouw in weduwendracht. En alle mensen in de gewiege en verstomde stad liggen nu te slapen.'

'Come closer now. Only you can hear the houses sleeping in the streets in the slow deep salt and silent black, bandaged night. Only you can see, in the blinded bedrooms, the combs and petticoats over the chairs, the jugs and basins, the glasses of teeth, Thou Shalt Not on the wall, and yellowing pictures of the dead. From where you are you can hear their dreams. Then suddenly the wind-shaken wood springs awake one Spring day'.

(Beginpassages in beide talen uit 'Onder het Melkwoud')

The National Theatre of the Deaf

Het Nationale Doventheater van Amerika is slechts enkele jaren oud, maar heeft een voorgeschiedenis die teruggaat tot 1957 toen Anne Bancroft de titelrol speelde in het toneelstuk 'The Miracle Worker' over het leven van de blindenpedagoge Helen Keller. Samen met de psychologe dr Edna Levine, de regisseurs Arthur Penn en Gene Lasko en de decorontwerper David Hays werkte Anne Bancroft een plan uit voor een gespecialiseerd theater van dove acteurs en actrices, die hun uitdrukkingsmogelijkheden specifiek zouden aanwenden voor een nieuwe toneelvorm. Het Doventheater heeft spelers uit alle delen van Amerika aangetrokken en nu drie seizoenen 'gedraaid' waarbij het repertoire en het veelzijdige veld van neven-activiteiten steeds werden uitgebreid.

Er zijn nu ook twee dove kindertoneelgroepen, een zomercursus in Waterford in Connecticut en talrijke nationale en buitenlandse tournées die het Theatre of the Deaf intensief bezighouden. Van de zeventien kinderen van de NTD-acteurs is er geeneen doof; slechts drie van hen zijn gehoorgestoord. Bij de moderne opvoeding van gehoorgestoorden baseert men zich niet meer uitsluitend of hoofdzakelijk op gebaren- en vingertaal, maar tracht men zoveel mogelijk met orale methodieken het spreken en horen te ontwikkelen. Ook het dovenonderwijs in Nederland – op de speciale instituten in St Michielsgestel, Groningen, Amsterdam, Den Haag en Rotterdam – loopt bij deze laatstgenoemde ontwikkeling voorop; de voorstellingen van het Amerikaans Doventheater worden in deze kring uiteraard met bijzondere belangstelling tegemoetgezien.

Het National Theatre of the Deaf, onder patronage van de Eugene O'Neill-theaterstichting, is 's werelds eerste en enige beroepstoneelgezelschap van acteurs die niet of nauwelijks kunnen horen en spreken. Van de veertien spelers zijn er negen totaal doof en vier gehoorgestoord; slechts één acteur heeft een normaal gehoor. De dove acteur gebruikt zijn gehele lichaam als uitdrukkingsmiddel. De eigenlijke gebarentaal bestaat uit twee componenten: het vinger-alfabet dat gebruik maakt van 26 verschillende handstanden, en een grote aantal uitdrukkingen voor concrete en abstracte begrippen. Binnen dit patroon zijn allerlei nuances mogelijk; zoals de gewone acteur kan fluisteren of zijn stem verheffen,

zijn ook in de gebarentaal allerlei modulaties mogelijk die het uitdrukingsvermogen rijker schakeren.

Het National Theatre of the Deaf is een typisch-Amerikaans theaterfenomeen, dat uit idealisme en praktische zin geboren is. Het richt zich op het algemene toneelpubliek en wil als ieder ander toneelgezelschap beoordeeld worden. Een belangrijk neven-aspect van zijn bestaan is echter het sociale motief om doven te integreren in maatschappelijke en artistieke processen en om begrip te kweken voor revalidatie en modern dovenonderwijs. Het optreden in Nederland wordt georganiseerd in samenwerking tussen het Holland Festival en de NCRV-televisie.

Songs from the Milkwood

David Hays (algemeen directeur) is een vooraanstaande theater-architect en decor-ontwerper in New York, die zich van het begin af bijzonder voor het Doventheater heeft ingespannen. Hij heeft meer dan dertig balletten van het New York City Ballet van decors voorzien en talrijke voorstellingen ontworpen voor het Amerikaans Shakespeare-festival in Stratford-Connecticut, het Vivian Beaumont theater in Lincoln Center en tal van Broadway-musicals. David Hays werd meermalen voor zijn decors bekroond, onder meer voor 'The quare fellow' van Behan en 'Het balkon' van Genet. Onder zijn leiding heeft het Doventheater al meer dan 450 voorstellingen gegeven.

J Ranelli (regisseur) is zijn vierde jaar bij het National Theatre of the Deaf begonnen met de regie van 'Journeys', nadat hij eerder 'Under Milk Wood' regisseerde. Hij vervult diverse functies in het educatieve theater en is momenteel directeur van het experimentele onderwijsprogramma van het O'Neill-centrum.

Don Redlich (regisseur) is vooral bekend als choreograaf en vertegenwoordigde Amerika in 1969 met een eigen moderne dansgroep op het internationaal dansfestival in Parijs. Hij heeft talloze toneel- en balletproducties op Broadway en voor de televisie geregisseerd en met 'Wozzeck' zijn eerste regie gevoerd bij het National Theatre of the Deaf.

Bernard Bragg (acteur) is een van de mede-oprichters van het Theatre of the Deaf. Hij studeerde bij Marcel Marceau, had lange tijd een eenmans-show en een eigen televisie-serie getiteld 'The quiet man'. Hij maakte zelf veel toneelbewerkingen, trad op voor de BBC en speelde onder meer in Parijs, Belgrado en Spanje. Hij heeft tal van workshops in dramatische expressie bij dovengemeenschappen opgezet en geleid.

Linda Bove (actrice) is getrouwd met een van de acteurs van het gezelschap, Edmund Waterstreet. Zij is een van de vijf dove spelers die de kindertoneelgroep Little Theatre of the Deaf hebben opgezet en speelde tal van hoofdrollen in voorstellingen van het Nationaal Doventheater.

John Basinger treedt als verteller bij sommige voorstellingen van de groep op. Tevens componeert hij muziek voor de 'geluidssculpturen' van François Baschet die het gezelschap gebruikt.

Carol Flemming (actrice) treedt in vertellersrollen op. Kortgeleden speelde zij op Broadway rollen in 'Hallelujah Baby' en 'On a Clear Day You Can See Forever' en zij is geruime tijd verbonden geweest aan de National Shakespeare Company.

Phyllis Frelich (actrice) is sinds drie jaar aan het gezelschap verbonden en speelt onder meer Polly Garter in 'Onder het Melkwoud'. Zij woont in Oklahoma City met haar echtgenoot, de decorontwerper Robert Steinberg.

Patrick Graybill, (acteur) afkomstig uit Kansas, is leraar geweest aan een bekende dovenschool, Gallaudet College. Hij heeft verscheidene projecten op het gebied van dramatische expressie geleid in Michigan en Maryland.

Richard Kendall (acteur) komt uit Ottawa en is een expert in het spreken en liplezen van Engels en Frans.

Dorothy Miles, afkomstig uit Wales, heeft als actrice, dichteres, costumontwerpster en administratrice tal van waardevolle bijdragen aan het gezelschap geleverd.

Mary Beth Miller (actrice), afkomstig uit Kentucky, is als top-comedienne vooral in veel blijspelen en lichte-poëzie-avonden op de voorgrond getreden.

Fredricka Norman (actrice) komt uit Alexandria in Virginia en speelde bij het gezelschap onder meer in Molière's 'Sganarelle'.

William Rhys (acteur) heeft al meer dan veertig rollen bij het gezelschap gespeeld en ook aan tal van voorstellingen van het O'Neill-theatercentrum meegewerkt.

Timothy Scanlon (acteur) studeerde kortgeleden af aan Gallaudet College en is met onderbrekingen sinds enkele jaren aan het Doventhater verbonden.

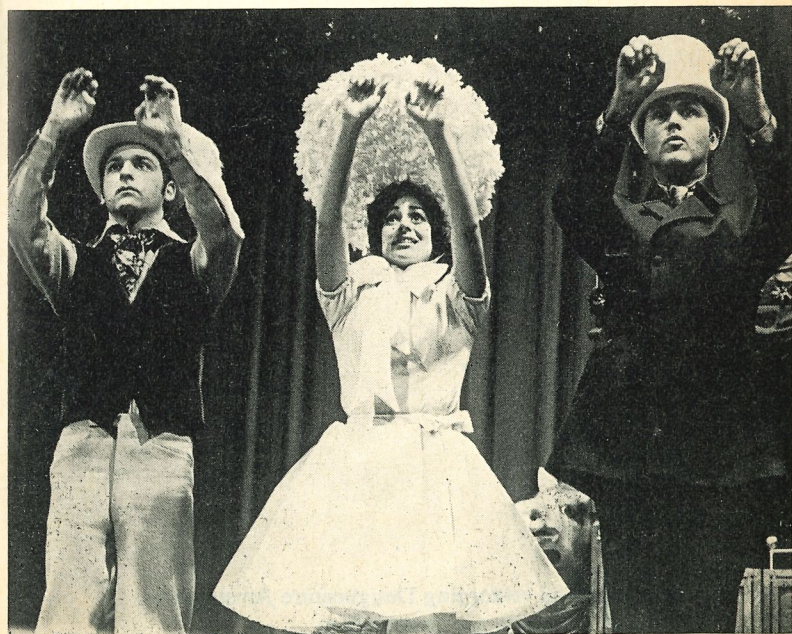
Edmund Waterstreet (acteur) is afkomstig uit Wisconsin en kwam in 1968 bij het gezelschap, waar hij verscheidene rollen speelde.

Jane Wilk (actrice) is kortgeleden afgestudeerd aan New York University, waar zij zich op educatief theater toeleigde. Zij woont in New York, maar is nu bezig met een toneel-werkplaats aan een dovenschool in Texas.

Aantekening

De in Nederland nog altijd gangbare term 'doofstom' is onjuist, zo wordt in kringen van het dovenonderwijs opgemerkt. Ook doofgeboren, prelinguaal dove mensen kunnen bij goed onderwijs zich als sprekende medemensen gedragen en hebben – tenzij zij nevengebreken hebben – geen aparte gebarentaal meer nodig. Uitgangspunt is een opvoeding in de spreektaal met een grote openheid ten opzichte van de horende wereld, waar dit maar mogelijk is. Vaak blijft de gebarentaal in de eigen kring gebruikt worden. Omgekeerd zou ook de horende wereld zo moeten worden voorgelicht, dat een zo groot mogelijke openheid ten opzichte van de doven wordt ontwikkeld.

Fables

The National Theatre of the Deaf

While The National Theatre of the Deaf is only in its fourth year, the program is a culmination of many years' work that began as a germ of an idea in 1957, when the drama 'The Miracle Worker' was in preparation prior to its long-run success on Broadway.

Among the American government's reasons for financing the company was to bring better theatre to the deaf community, to create pride among the deaf by proving to them that they can contribute a valid art form of their own to the community, and to correct misconceptions about these people. But The National Theatre of the Deaf should not be confused with a theatre for the deaf. It is an eloquent and rewarding experience for both deaf and hearing audiences. The O'Neill Center's aim in this venture is purely artistic, while the government's is social. Hearing audiences have been visibly and audibly shaken by their first encounter with this company. If they came with the condescending intention of seeing a performance by a well-intentioned, but amateur company of handicapped people, they soon learned that the actors on stage were offering insights and emotions they had rarely experienced in a theatre. In the words of Time Magazine, they learned that 'a word in a hand is often worth two in the mouth'.